

стосування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/78211.doc.htm.

6. В Україні зареєстрований Аграрний страховий пул [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svitagro.com/v-ukrayini-zareiestrovaniy-agrarniy-strahoviy-pul>.

7. Інформація про Пул [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uaip.com.ua/?page_id=15.

Рецензент – д.е.н. Лаврук В.В.

УДК 336: 658

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Єфімова Л.М., к.е.н.

*Кременчуцький університет економіки, інформаційних
технологій і управління*

У статті викладені основні результати дослідження економічної безпеки підприємства в умовах економічної кризи. Здійснено аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених обраній тематиці. Акцентовано увагу на розвиток механізму забезпечення економічної безпеки підприємства. Досліджено систематизацію наукових поглядів на суть та структуру економічної безпеки підприємства, визначено її роль у забезпеченні ефективної діяльності суб'єктів господарювання. Відзначено важливі етапи забезпечення економічної безпеки підприємства, які включають стратегічне планування і прогнозування, оперативну оцінку рівня забезпечення і поточне тактичне планування економічної безпеки підприємства. Встановлено, що за умов кризових коливань, економічна безпека повинна спрямовуватись на усунення потенційних загроз та створення умов забезпечення ефективного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до їх цілей і завдань.

*The article presents the main results of economic security in times of economic kryzy. Zdiysneno analysis of recent research and publications devoted to selected topics. Attention is focused on the development of a mechanism to ensure economic security. Investigated systematization of scientific views on the nature and structure of economic security, to its role in ensuring the efficient operation of facilities management sub. Marked important steps to ensure economic security, which include strategic planning and forecasting, operational assessment of current provision and tactical planning of economic security. It was established that under critical fluctuations, economic security should be directed at addressing potential threats and create conditions for the effective functioning of the sub * entrepreneurial activity according to their goals and objectives.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання підприємство функціонує у складному зовнішньому середовищі, що характеризується нестабільністю та постійною динамікою. Така ситуація змушує керівництво швидко пристосовуватись до нових умов та знаходити шляхи розвитку та виживання в ринковій економіці з врахуванням чинників невизначеності та нестійкості економічного середовища.

Нестабільність зовнішнього середовища, кризові коливання світової економіки зумовили появу низки проблем, яким раніше не приділялась увага, що в свою чергу, змусило переглянути питання економічної безпеки підприємства.

Враховуючи останні події, що відбуваються в Україні та світовій економіці, відзначимо, що великої уваги потребує забезпечення економічної безпеки та деталізація їх складових, що викликає актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання формування та забезпечення економічної безпеки присвячені наукові праці вчених-економістів, серед яких: С.Г. Гордієнко[1], К.С. Горячева[2], О.В. Гривківська [3], А.В.Гукова [4], З.С. Варналій [5], Т.Б.Кузенко [6], Н.С. Танклевська [7] та інші. Але, незважаючи на глибину опрацювань, питання вдосконалення механізму забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах економічної кризи залишається недосконало вирішеним.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення та систематизація наукових поглядів на суть і структуру економічної безпеки підприємства, визначення її ролі у забезпеченні ефективної діяльності суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття "економічна безпека" пройшло чимало переосмислень у зв'язку зі змінами як зовнішнього середовища, так і факторів, що зумовлюють процеси управління. Вперше термін "економічна безпека" почали застосовувати на Заході в результаті зростання проблеми обмеженості ресурсів та розпадом колоніальної системи, що, в свою чергу, призвело до порушення традиційних зв'язків між постачальниками ресурсів, життєво необхідних суспільству.

Економічна безпека як складне соціальне явище є об'єктом комплексного наукового дослідження. Представники різних сфер науки вивчають проблему економічної безпеки з урахуванням своєї специфіки, в інтересах вирішення спеціальних завдань. Зокрема, політологів в економічній безпеці цікавить результат економічної політики різних суб'єктів діяльності і відносин; юристів – правові норми і гарантії забезпечення економічної безпеки, легітимність діяльності відповідних структур; соціологи головну увагу приділяють дослідженню громадської думки, динаміці її змін залежно від різноманітних чинників – загроз, небезпек економічним інтересам держави, громадян; економісти прагнуть до вивчення економічних відносин та економічної діяльності під кутом зору забезпечення безпеки, для чого необхідна розвинута економічна інфраструктура, кваліфікована робоча сила, інтегрованість національної економіки в систему світових господарських зв'язків тощо.

Економічна безпека — це стан економіки, при якому забезпечується досить високе і стійке економічне зростання; ефективне задоволення економічних потреб; контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів; захист економічних інтересів країни на національному і міжнародному рівнях. Об'єктом економічної безпеки виступає як економічна система узятя в цілому, так і її складові елементи: природні багатства, виробничі і невиробничі фонди, нерухомість, фінансові ресурси, людські ресурси, господарські структури, сім'я, особа.

Сутність економічної безпеки полягає в забезпеченні економічного розвитку суспільства з метою виробництва необхідних благ та послуг, що задовольняють індивідуальні та суспільні потреби.

На мікрорівні економічна безпека полягає в забезпеченні стабільної діяльності підприємств та попередженні витоку інформації. Економічну безпеку підприємства прийнято трактувати, як :

— стан захищеності усіх підсистем підприємства при здійсненні господарської діяльності в певній ситуації;

— стан всіх ресурсів підприємства, до складу яких відносять капітал, трудові ресурси, техніку, інформацію, технології та підприємницькі здібності, при яких можливе їх використання для стабільного функціонування, динамічного науково-технічного та соціального розвитку, здатність запобігати різним внутрішнім та зовнішнім загрозам;

— сукупність організаційно-правових, режимно-охоронних, технічних, технологічних, фінансово-економічних, інформаційно-аналітичних та інших методів, спрямованих на усунення потенційних загроз та створення умов для забезпечення ефективного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до їхніх цілей і завдань;

— стан соціально-технічної системи підприємства, який дає змогу уникнути зовнішніх загроз і протистояти внутрішнім чинникам дезорганізації за допомогою наявних ресурсів, підприємницьких здібностей менеджерів, структурної організації та зв'язків менеджменту.

Належний рівень безпеки підприємництва відповідає важливій меті економічних реформ у державі — створення ефективної конкурентоспроможної економіки, яка забезпечує високу якість життя населення, є однією з найважливіших умов економічної та соціальної безпеки країни [1].

Актуальність і важливість проблеми зміцнення економічної безпеки підприємства посилюється в алгоритмі формування національної безпеки, а також виконанням важливих завдань щодо забезпечення основних структурних елементів економічної безпеки держави : енергетичної, фінансової, соціальної, інноваційно-технологічної, продовольчої, зовнішньоекономічної, демографічної та екологічної безпеки. У зв'язку з цим потрібно усвідомлювати базові принципи системи державного регулювання підприємництва, які дають можливість сформувати сприятливе та безпечне економіко-правове середовище щодо ведення підприємницької діяльності.

Якщо розглядати економічну безпеку підприємства, то до її складових більшість науковців відносять такі, як:

- фінансова (досягнення найбільш ефективного використання ресурсів);
- політико-правова (дотримання чинного законодавства, всебічне правове забезпечення правової діяльності підприємства);
- інтелектуальна і кадрова (збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом);
- техніко-технологічна (ступінь відповідності застосованих на підприємстві технологій сучасним світовим аналогам за умови оптимізації витрат ресурсів);
- інформаційна (ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства);
- екологічна (дотримання чинних екологічних норм);
- силова (забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства).

На думку С.Г. Гордієнко, під економічною безпекою, як правило, розуміється надійна захищеність національно-державних інтересів у сфері економіки від реальних і потенційних внутрішніх, а також зовнішніх загроз, і в першу чергу – прямих та опосередкованих економічних збитків. Стан економічної безпеки оцінюється системою параметрів, які визначають сприятливі умови функціонування економічної системи [1].

Процес організації забезпечення економічної безпеки має включати цілий ряд заходів, що здійснюється поетапно в певній послідовності або одночасно. Найважливішим етапом забезпечення економічної безпеки підприємства є стратегічне планування і прогнозування його економічної безпеки. Цей етап передбачає розробку стратегічного плану забезпечення економічної безпеки підприємства. У цьому документі необхідно задати якісні параметри використання корпоративних ресурсів підприємства у поєднанні з його організаційно-функціональною структурою і взаємозв'язками структурних підрозділів, а також деякі кількісні орієнтири забезпечення функціональних складових і економічної безпеки підприємства в цілому.

Після розробки стратегічного плану забезпечення економічної безпеки підприємства і вироблення рекомендацій щодо його реалізації відповідно до даних документів здійснюється стратегічне планування фінансово-господарської діяльності.

Наступним етапом механізму забезпечення економічної безпеки підприємства є проведення оперативної оцінки рівня забезпечення і поточне тактичне планування економічної безпеки підприємства. Аналіз рівня економічної безпеки підприємства проводиться на основі оцінки ефективності заходів щодо запобігання збиткам і розрахунку функціональних і сукупного критеріїв економічної безпеки підприємства.

Поточне планування економічної безпеки підприємства здійснюється на основі розробки декількох альтернативних сценаріїв розвитку ситуації і розрахунку значень сукупного критерію економічної безпеки по кожному з них. Після вибору за результатами розрахунків кращого варіанта і аналізу інших виробляються оперативні рекомендації щодо поточного планування діяльності підприємства. Ці рекомендації не носять, на відміну від стратегічних, довгострокового характеру і задають не лише якісні орієнтири поточної діяльності підприємства, але й містять кількісні завдання.

На основі оперативної оцінки рівня економічної безпеки підприємства і вироблених рекомендацій здійснюється оперативне планування фінансово-господарської діяльності підприємства, після чого проводиться практична реалізація розроблених планів. У процесі здійснення підприємством своєї фінансово-господарської діяльності збирається інформація для аналізу стану його економічної безпеки, на основі якої здійснюється оцінка функціональних і сукупних критеріїв економічної безпеки цього підприємства, їх відхилень від планових значень, аналізуються причини виникнення цих відхилень. Після цього виробляються рекомендації щодо коригування набору корпоративних ресурсів, систем стратегічного і поточного планування фінансово-господарської діяльності підприємства, а також системи оперативного управління його діяльністю.

На завершальному етапі здійснюється функціональний аналіз та загальна оцінка досягнутого рівня економічної безпеки. Тільки в результаті ретельного здійснення в повному обсязі зазначених дій можна буде досягти належного рівня економічної безпеки підприємства.

Суттєвого значення в умовах сьогодення набуває фінансова безпека як важлива складова економічної безпеки. За часів незалежності нашої держави з'явилося чимало підходів стосовно регулювання національної економіки і тому

останнім часом активізується увага до фінансової безпеки підприємства як основи забезпечення ефективного функціонування економіки держави в цілому.

Погоджуємося з думкою О.В. Гривківської, що «фінансова складова посіла головуючу позицію у теперішній економіці, яку можна характеризувати нині як економіку, управління якої здійснюється фінансовим чином, за допомогою фінансових важелів, фінансових стимулів з метою досягнення фінансової мети [3].

Констатовано, що фінансову безпеку підприємства в науковій літературі розглядають як складову економічної безпеки, але одностайності в цьому твердженні автори не досягли. Зокрема, К.С. Горячева відзначає, що «фінансова безпека — це такий стан, що характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій та послуг, які використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до зовнішніх та внутрішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечити реалізацію його фінансових інтересів, цілей та задач достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати розвиток усієї фінансової системи» [2]. З точки зору Т.Б. Кузенко, «фінансова безпека може бути визначена як стан найбільш ефективного використання інформаційних, фінансових показників, ліквідності та платоспроможності, рентабельності капіталу, що знаходиться в межах своїх граничних значень» [6]. Таким чином, фінансова безпека — це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

За роки незалежності значно послабився економічний суверенітет України, зросла економічна небезпека за багатьма параметрами розвитку національної економіки, що вимагає ґрунтовного комплексного вивчення механізму забезпечення економічної безпеки країни. Механізм забезпечення економічної безпеки країни - це сукупність інституційних та організаційних структур і комплекс використовуваних ними форм і методів, за допомогою яких у певній послідовності послаблюється, а відтак усуваються внутрішні і зовнішні загрози існуванню країни в економічній сфері.

Стратегія економічної безпеки країни - це чітке обґрунтування основної мети і довготермінова політика та план дій держави щодо усунення загроз існуванню та розвитку народного господарства країни. Це означає, що комплекс дій української держави у цій сфері повинен бути спрямований на усунення найважливіших загроз такій економічній системі, яка спрямована на задоволення потреб та інтересів тих верств населення, які створюють основну масу матеріальних і духовних благ.

Тактика забезпечення економічної безпеки країни - це конкретні способи досягнення такої безпеки, короткотермінової дії інституційних та організаційних структур держави залежно від зміни внутрішніх і зовнішніх умов. У зв'язку з цим попередньо з'ясуємо основні показники економічної безпеки.

Стан економічної безпеки залишається складним внаслідок дії низки викликів та загроз, зумовлених:

- нестійкістю економічного зростання та його надмірною залежністю від зовнішніх чинників;
- неефективністю захисту права власності, відсутністю умов для формування необхідного інвестиційного потенціалу;
- низьким рівнем конкурентності та монополізацією окремих галузей промисловості, постачання товарів та надання послуг;
- надмірною залежністю від імпорту енергетичних ресурсів;
- деградацією науково-технічного потенціалу, нерозвиненістю національної інноваційної системи, низькою інноваційною активністю суб'єктів господарювання;
- некерованим відтоком за межі держави інтелектуальних та трудових ресурсів, у тому числі у формі трудової міграції;
- високим рівнем тінізації економіки, зумовленим, зокрема, поширенням тіньової зайнятості, криміналізацією економічних відносин, наявністю в країні організованих злочинних угруповань, що претендують на контроль над діяльністю суб'єктів господарювання.

Висновки. З огляду на досліджуване питання можна зробити висновок, що для удосконалення механізму забезпечення економічної безпеки підприємства необхідно провести такі заходи:

- 1) в межах організаційно-економічних відносин розробити та впровадити сучасні маркетингові дослідження на наявність відповідних кадрів, використання у менеджменті передових організаційних форм управління підприємствами, раціональне використання передового зарубіжного досвіду у цій сфері та ін.;
- 2) в межах господарського механізму розробити оптимальне співвідношення між ринковими та державними важелями регулювання економіки та визначити ступінь досконалості механізму використання економічних законів, механізму вирішення економічних суперечностей, забезпечення ефективної взаємодії всіх підсистем та елементів економічної системи.
- 3) в межах економічного способу виробництва, який є органічною єдністю продуктивних сил, економічних відносин і господарського механізму індикаторами безпеки є рівень та якість життя, темпи економічного зростання, темпи інфляції, ступінь розвитку тіньової економіки, державний борг, дефіцит бюджету, рівень конкурентоспроможності країни, сальдо платіжного балансу, зовнішній борг. оптимальне співвідношення між різними економічними укладами.

Список використаних джерел:

1. Гордієнко С.Г. Забезпечення економічної безпеки України Службою безпеки / С.Г. Гордієнко // Економічні злочини: попередження і боротьба з ними. – К., 2001. – С. 121.
2. Горячева К.С. Финансовая безопасность предприятия, сущность и место в системе экономической безопасности / К.С. Горячева // Экономист. – 2003. – №8. – С. 65–67.
3. Гривківська О.В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства : [Монографія]. О.В. Гривківська – Тернопіль: Астон, 2012. – 340 с.
4. Гукова А.В. Роль финансовой безопасности предприятия в системе его экономической безопасности. / А.В. Гукова, И.Д. Аникина // Образование и общество. – 2006. – № 3. – С. 98-102.
5. Економічна безпека підприємства / [Варналій З.С., Мельник П.В., Тарангул Л.Л. та ін.]; за заг. ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
6. Кузенко Т.Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии. / Т.Б. Кузенко, В.В. Прохорова, Н.В. Саблина // Бизнес Информ. – 2008. – №12 (1). – С. 27–29.

7. Танклевська Н.С. Фінансова політика сталого розвитку аграрних підприємств України: теорія, методологія, практика. [Монографія] / Н.С. Танклевська – Херсон: Айлант, 2010. – 376 с.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В. Я.

УДК 338.4:637.12(477)

ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В УКРАЇНІ

Заходим М. В., к.е.н.

Подільський державний аграрно-технічний університет

У статті розкрито і проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку виробництва молока в Україні, намічено напрями нарощування виробництва для забезпечення потреб населення даною продукцією. За останні роки внаслідок об'єктивних і суб'єктивних причин відбулися негативні зміни у розвитку молочного скотарства, зниження виробничого потенціалу галузі, скорочення виробництва молока. Тому розвиток молочного скотарства має бути спрямований на забезпечення розширеного відтворення стада, підвищення інтенсивності використання поголів'я худоби; реструктуризацію кормової бази, поліпшення лукопасовищного кормовиробництва; удосконалення існуючих і створення нових порід худоби пристосованих до місцевих умов; впровадження інтенсивних технологій утримання худоби і засобів механізації виробничих процесів на фермах; підвищення продуктивності тварин.

In the article the modern consisting and progress of production of milk trends is exposed and analysed of Ukraine, directions of increase of production are set for providing of necessities of population this products. In the last few years as a result of objective and subjective reasons negative changes took place in development of the suckling cattle breeding, decline of production potential of industry, decline in the production of milk. Therefore development of the suckling cattle breeding must be directed on providing of the extended recreation of herd, increase of intensity of the use of population of cattle; restructuring of feed base, improvement lukopasovischnogo of feed production; an improvement of existing and creation of new breeds of cattle of adjusted is to the local terms; introduction of intensive technologies of maintenance of cattle and facilities of mechanization of production processes is on farms; increase of the productivity of zoons.

Постановка проблеми. Молочне скотарство – традиційно важлива і невід'ємна галузь сільського господарства. Вона відіграє важливу роль у забезпеченні населення молоком та молочною продукцією. Але, на сьогодні, галузі виробництва і переробки молока опинилися у складній ситуації. Поступове скорочення поголів'я корів вплинуло на обсяги виробництва і продажу молока, змінилася структура і асортимент виробництва молочної продукції, зменшилися обсяги споживання молока та молочної продукції. Щоб визначити перспективи розвитку молочної галузі країни необхідно оцінити сучасне середовище їх існування та виявити фактори, які сприятимуть підвищенню її конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення даного питання викликає інтерес у багатьох вітчизняних науковців. Основні підходи щодо поставленої проблеми висвітлені у працях П. Березівського, В. Бойко, С. Васильчака, Ю. Воскобійника, М. Ільчука, В. Месель-Веселяка, Т. Мостенської, О. Шпичака, О. Шкільова та інших.

Постановка завдання. Дослідження сучасного стану виробництва молока, виявлення проблем в цьому процесі та пошук шляхів перспективного розвитку молочного скотарства.